

Європейська Комісія підрозділяє стандарти на **офіційні** і стандарти **де-факто**. Перші, як відомо, розробляються визнаними організаціями з стандартизації згідно з встановленою процедурою.

Стандарти де-факто створюються спонтанно в результаті появи на ринку спеціальних технологій. Зазвичай вони розробляються окремими учасниками ринку, які в своєму сегменті займають настільки домінуюче положення, що конкуренти вимушені використовувати ці стандарти, аби мати можливість збувати свою продукцію.

Стандарти де-факто розробляються також тоді, коли учасники конкуренції утворюють консорціум з метою розроблення стандарту, щоб добитися визнання певної особливості просувної ними технології поза рамками офіційної процедури стандартизації. Хоча стандарти мають рекомендаційний характер, вони можуть порушувати правила конкуренції, неправомірно обмежуючи останню. В цій ситуації компанії вимушені видавати ліцензії на свої технології і **патенти**.

Деякі організації з стандартизації в процесі розроблення нормативних документів застосовують відносно патентів правила, що не суперечать законодавству ЄС.

Так, щоб уникнути розроблення стандарту, заблокованого наявністю патенту, вже на найпершій стадії розроблення ідентифікуються патенти, що мають правове значення для об'єкту стандартизації. Деякі організації з стандартизації створюють банки даних, що містять інформацію про такі патенти і їхніх власників. До таких відносяться, наприклад, банки даних **Європейського інституту з стандартизації у галузі телекомунікації (ETSI)**.

Як правило, організації з стандартизації не беруть участі в переговорах між користувачами стандартів і патентовласниками. Вони не прагнуть також до володіння

патентами, що мають відношення до стандартів.

Колишній комісар з питань конкуренції Європейської Комісії Н. Крус (Neelie Kroes) вважає, що в разі передчасної стандартизації можна помилитися у виборі технології, і, таким чином, блокувати розвиток ринку. Якщо стандартизувати технологію, захищену патентами, за наявності альтернативних, але не гірших технологій, на які не розповсюджується авторське право, виникає небезпека монополії одного виробника.

Багато проблем, що мають відношення до конкурентного права, з якими в теперішній час стикається Європейська Комісія, виникають у зв'язку із стандартами, об'єкти яких пов'язані із захищеними патентами технологіями, тобто з правом інтелектуальної власності (IPR).

Характерним прикладом в цьому випадку є так званий «прихований патент» (Patent ambush). Він має місце, коли компанія, що бере участь у стандартизації, навмисно приховує, що вона володіє патентом, який має пряме відношення до стандарту, що розробляється, і оголошує про свої права тільки після прийняття цього стандарту, коли відносно його застосування іншими компаніями виникає **«ефект блокування» (Lock-in-Effect)**.

Якщо компанії вдається у результаті ввести в оману інші фірми, то конкуруючі технології витісняються з ринку, а після затвердження відповідного стандарту можуть бути пред'явлені завищені ліцензійні вимоги. Це приводить до явного порушення правил конкуренції, і додає роботи контролюючим органам.

На думку Н. Крус, конкуренція тільки виграє, якщо організації з стандартизації вимагатимуть розкриття опису патентів або патентних заявок на початковому етапі розроблення стандартів. Н. Крус підкреслює, що за умови розроблення стандарту в рамках відкритої і прозорої процедури компанії можуть зосередитися на виготовленні та постачанні продукції, відповідної цим стандартам, замість того, щоб витратити свою енергію на судові розгляди і конфлікти з органами, контролюючими дотримання законодавства. Хоча справа компанії вирішувати, який підхід найбільш відповідає її інтересам, Європейська Комісія, з свого боку, готова зробити все, щоб стандартизація була ефективною і відповідала вимогам законодавства.

Основні положення, що регламентують відносини стандартизації і патентного права в Німеччині, визначені основоположним стандартом **DIN 820-4 «Діяльність з стандартизації. Частина 4: Діловодство»**. У розділі 9.2

цієї частини прописане:

«Співробітник технічного комітету зобов'язаний на першій стадії процесу розроблення стандарту скласти список відомих йому патентів, з якими користувач стандарту може зіткнутися під час застосування останнього. У разі створення колективом розробників патентноздатної продукції або технології заявка на ці продукти не може претендувати на отримання особливих переваг окремими особами. При цьому завдання співробітників DIN повинне полягати в тому, щоб сприяти невідкладній публікації інформації про нове технічне досягнення»

. Ці принципові положення стандарту конкретизовані в Настанові з виконання робіт АА-28 «Поводження з патентами в процесі розроблення стандартів DIN».

У минулі роки в практиці діяльності DIN (за винятком сектора телекомунікації) зустрічалася незначна кількість патентів, які були враховані в стандартах. При цьому істотна частка цих патентів відносилася до фармацевтичної і біомедичної тематики. Проте DIN готовий адекватно реагувати на зміну умов і вимог, що стосуються врахування наявності патентів в інноваційних процесах.

Значну роль проблеми взаємозв'язку стандартів і патентів відіграють для діяльності компаній, особливо таких великих, як, наприклад, Siemens (Німеччина) і Qualcomm (США).

Так, до розроблення інноваційних технологій Siemens інвестувала в 2009 році 3,9 мільярдів євро. У 2010 році Siemens подала 8800 заявок на винаходи. Для захисту результатів досліджень і розробок в цьому ж році було подано близько 4300 заявок на патенти. Портфель патентів компаній складає 57 тисяч одиниць.

Згідно з законодавством ФРН, працюючи за наймом винахідники зобов'язані повідомляти свого працедавця про винаходи, зроблені в службовий час. У компанії Siemens діє процес реєстрації винаходів, що забезпечує їхню ідентифікацію, якщо вони релевантні стандартам, що розробляються і оформлюються за певними правилами. Заявки на винаходи, які можуть мати значення для майбутнього стандарту, розглядаються в патентному відділі і зацікавлених підрозділах компанії. Далі оформляється патентна заявка і винаходи реєструються в **Німецькому відомстві патентів та торгових марок (DPMA)**.

Компанія Qualcomm, створена в 1985 році, завдяки інтеграції своїх патентів і стандартів на мобільний зв'язок, змогла збільшити свій річний обіг до 10 мільярдів доларів і кількості співробітників до 10 тисяч.

Досвід вищезгаданих та інших успішних компаній показує принципову важливість систематичного врахування відповідної інформації, пов'язаної з поточними процесами стандартизації, в стратегіях патентування компаній.

В рамках **проекту «Інновації і стандарти»**, що реалізовується Федеральним міністерством економіки і технологій (BMWi) і DIN за рішенням Бундестагу, відповідні дослідження проводить Фраунгоферовський інститут відкритих комунікаційних систем разом з факультетом інноваційної економіки Берлінського технічного університету.

За матеріалами: DIN-Mitteilungen+elektronorm